

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
22/252951 - 26

Sted, dato:
Stavern, 20.03.2023

Høring - Maktmiddelutvalgets rapport - Politiets bruk av maktmidler

1. Innledning

Vi viser til høringsbrev fra Politidirektoratet av 13.01.2023, vedlagt rapport "Politiets bruk av maktmidler", publisert 07.11.2022.

Utrykningspolitiet (UP) har formidlet høringsbrevet og rapporten internt i organisasjonen med anmodning om innspill til høringen.

Maktmiddelutvalgets rapport er omfattende og vi har derfor prioritert våre kommentarer til spørsmålet om behov for endring av politiloven § 6 med hensyn til barnets beste ved bruk av maktmidler, samt flertallet av utvalgets anbefaling om generell bevæpning.

2. Ad utvalgets forslag til endring av politiloven § 6 – politiets bruk av maktmidler og hensynet til barnets beste i alle vurderinger

Utvalget anbefaler å endre politiloven § 6 (kapittel 7.15.5 og side 220) for å fremheve de særlige hensyn som politiet må ta i møte med barn.

Vi mener at politiet i alt arbeid skal ivareta barns beste i sin virksomhet, og spesielt ved bruk av tvang eller makt, for eksempel i forbindelse med pågrepelse av en forelder som er i konflikt med barnevernet.

Vi støtter utvalget som på bakgrunn av innspill fra bla. Barneombudet og Norges institusjon for menneskerettigheter, anbefaler at Justis- og beredskapsdepartementet fremmer et forslag for Stortinget om å endre politiloven § 6 og underliggende instruksjer og rundskriv, slik at loven er i tråd FNs barnekonvensjon om at politiets handlinger ikke

går på bekostning av barns velferd og sikkerhet, og at barns beste alltid er en sentral faktor i politiets virksomhet.

3. Ad flertallets anbefaling om generell bevæpning som ny alternativt bevæpningsmodell

I UP er det som i utvalget et delt syn på om norsk politi bør være generelt bevæpnet i daglig tjeneste eller ikke, men flertallet (6 mot 4) i ledergruppen har etter en helhetsvurdering landet på at kunnskapsgrunnlaget presentert av flertallet i Maktmiddelutvalgets rapport ikke gir grunnlag for å endre dagens praksis.

Det er ikke mer enn fem år siden Utrykningspolitiet avga hørings svar til Politidirektoratet om NOU 2017:9 Politi og bevæpning, og den gang anbefalte vi en videreføring av dagens ordning med et ordinært ubevæpnet politi som medbringer ett- og tohåndsvåpen i kjøretøy (fremskutt lagring) (vedlegg 1).

Politidirektoratet støttet også bevæpningsutvalgets forslag om å ha ubevæpnet politi som hovedmodell i Norge, men åpnet opp for bevæpning i noe større grad. Erfaringene etter 2017 er at politilovens § 29 (2) a) er benyttet oftere enn tidligere på bakgrunn av terrorhendelser eller for å håndtere en alvorlig trusselsituasjon i henhold til Politiets sikkerhetstjenestes (PST) trusselvurdering.

Etter anbefaling fra blant annet Gjørsv-kommisjonen, har politiet hatt såkalt fremskutt lagring som en permanent ordning. Parallelt har Stortinget åpnet for såkalt punktbevæpning på bl.a. flyplasser. I tillegg blir politiet nå utrustet med elektrosjokkvåpen (ESV). Vi mener derfor dagens fleksible ordning ivaretar behovet for bevæpning hva gjelder å forebygge og avverge alvorlige hendelser. Maktmiddelutvalget har ikke etter vår vurdering kommet opp med et nytt forskningsgrunnlag, som tilsier at dagens praksis bør endres.

I ekspertutvalget som har vurdert politiets maktmidler, har fem av åtte utvalgsmedlemmer gått inn for å bevæpne politiet på permanent basis (side 208 flg.). Flertallet legger til grunn at bevæpning ikke svekker tilliten til norsk politi. Forslaget, slik vi ser det, er ikke godt begrunnet.

Vi er mener at det er uheldig at flertallet i utvalget bl.a. har lagt til grunn to spørreundersøkelser som argument for deres konklusjon, noe mindretallet i utvalget har påpekt i rapportens side 213: *Spørreundersøkelsen utført av utvalgsleder, gir etter mindretallets syn liten veiledning i det den lider av substansielle metodiske svakheter knyttet til svarprosent og representativitet, (...), i tillegg til at det er usikkerhet knyttet til spørreskjemaets validitet, og dermed om undersøkelsen svarer ut spørsmålet det søkes svar på; tilliten til politiet i møte med våpen.*

Utvalget erkjenner imidlertid svakheter som følge av antall respondenter og måten de ble rekruttert på, og slår fast at "utvalgets ønske om å begrunne sine forslag ut fra forskningsresultater, i mindre grad er mulig". Utvalget anbefalte også mer forskning på politiets maktmiddelbruk og det er noe vi er enig i sett hen til øning i antall bevæpninger og politiet bruk av skytevåpen i oppdrag hvor psykisk syke er involvert.

Debatten om Norge er tjent med et politi som bærer synlig våpen, har blitt drøftet både av politi og politikere jevnlig i lys av kriminalitetsutviklingen og trusselbilde. Den løpende vurderingen bygger på så vel generelle trender som konkrete saker, noe som vi mener inngår tillit, også overfor publikum.

Dessverre er erfaringen, etter at politiets våpeninstruks ble endret slik at kompetansen til å gi beslutning om bevæpning ble delegert fra politimester til operasjonsleder (2016), samtidig som nytt knivkonsept med bevæpning ble innført i operativ, har politiet bevæpnet seg oftere enn tidligere.

Fra 2020 og til medio november 2021 døde fire personer etter skudd fra politiet. Spesialenheten avgjorde i 2022 to saker der politiets bruk av skytevåpen hadde dødelig utfall. Om dette reflekterer endring av trusselbildet eller endret praksis og mer bruk av våpen som maktmiddel for å løse oppdrag som tidligere ble løst uten våpen har vi ikke grunnlag for å uttale oss om.

Politoloven § 6 regulerer politiets myndighet til å utøve maktbruk, og "politiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller u hensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig" (Politoloven § 6 andre ledd). Denne loven beskriver forholdsmessighetsprinsippet. Poenget med dette prinsippet er at uleiligheten eller skaden forbundet med inngrepet ikke må stå i misforhold til formålet med tjenestehandlingen, det vil si at nytten må være større enn ulempene eller skadene.

Vi håper at innføring av elektrosjokkvåpen vil bidra til en reduksjon av antallet bevæpninger. Bevæpningsbeslutninger gis i dag ofte i situasjoner som involverer psykisk syke, rusede og/eller personer i besittelse av kniv, hvor det antas at elektrosjokkvåpen kan være et hensiktsmessig verktøy blant annet fordi det gir anledning til å gripe inn på et tidlig tidspunkt og reduserer skadefølgen ved bruk av maktmidlet.

4. Oppsummert

Flertallet i UPs ledergruppe støtter utvalgets mindretall, som anbefaler videreføring av dagens ordning med et ordinært ubevæpnet politi som medbringer ett- og tohåndsvåpen i kjøretøy (fremskutt lagring).

Vi mener at i de fleste oppdrag er det tid til å foreta risikovurderinger og planlegge gjennomføringen av oppdragene. Erfaring viser at det har liten betydning for oppdragsløsningen om politiet er generelt bevæpnet eller har tilgang til våpen gjennom fremskutt lagring i kjøretøy, da politiet uansett vil være bevæpnet når de ankommer innsatsstedet når det er fattet beslutning om bevæpning.

Fremskutt lagring vil være tilstrekkelig også i de fleste akutte, hendelsesstyrte situasjonene, i det politiet vil ha gjennomført bevæpning under utrykning til innsatsstedet. Utplassering av elektrosjokkvåpen vil også være et nytt maktmiddel, som vi mener vil være en god erstatning for bevæpning i flere av oppdragene hvor politiet i dag har bevæpnet seg med enhåndsvåpen.

Vi mener at denne praksisen, inntil ny kunnskap foreligger, opprettholder tillit mellom politiet og samfunnet og reduserer risiko for overdreven maktbruk. Et viktig prinsipp for avtalen mellom politi og borgerne er gjensidig tillit og respekt.

Med hilsen

Knut Smedsrud
Sjef Utrykningspolitiet

Roar Skjelbred Larsen
Assisterende sjef Utrykningspolitiet